

NOVELLAPÁLYÁZAT

Kapecz Zsuzsa

ÉVIDŐ

Sírt. Egyre csak sírt. Rázkódott a válla, lassan remegés uralta az egész testét, egyazon ütemre, mint ahogy az őszi végi kertben hajlította a szél a lecsupaszodott fákat. Alig látta, mi történik odakinn, inkább csak érezte a vihar pusztítását; a könnyecseppek összemaszatolták a szemüvegét, és az ablaküveg is szutykos volt. Hátradőlt a széken, és azon gondolkodott, mikor járt nála utoljára a takarítónő, képtelenségnek tűnt, hogy utánaszámoljon; napok, hetek, hónapok ugyanúgy folytak, megállíthatatlanul, akár a könny. Percekig ült görnyedten az íróasztalánál, a szemüveget a jegyzetpapírok tetejére dobta, ráborult a mindig keze ügyében tartott ógörög bölcsellettörténet egyik kötetére, s azon zokogott tovább. Arra eszmélt, hogy az udvarra vezető ajtónál nyávog és kaparászik a macska, az éhség s talán az erős szélről való félelem a szokottnál korábban vezérelte a házhoz. Beengedte a círmot, a konyhába terelte, és megtöltötte a cseréptálcát a déli maradékkal. Visszament a szobába, nem volt kedve a mohó nyeldekklés látványához. Ült az oroszlánlábos széken. Csak ült, bámulta a hajlongó fákat ott kinn; így ült óraszám, napszám, hétszám, nem csinált semmit, nem is akart. Beletörődött a tompaságba.

Eleinte ivott, előbb előkelő, márkás italokat, rozspálinkát, borpárlatot, száraz pezsgőt, később már csak olcsó törkölyt s a legvégén összevissza mindent, ahogy jött. Nem hányt, legénykorától jól bírta az italt, még akkor is, ha alig evett aznap, de egy ideig majdhogynem kimódoltan rombolta magát az alkohollal. Emberek közé nem vágyott, begubózott a diófákkal és fenyőkkel övezett házba, azzal az ürüggyel, hogy dolgozik; becsületére legyen mondva, komolyan gondolta a munkát, elhatározta, újabb tudományos fokozatot és talán akadémiai tagságot is szerez, eltervezte, az ókor legkiválóbb gondolkodóiról készít összehasonlító elemzést; terjedelmes házikönyvtárából összeválogatta a megfelelő könyveket, nekikezdett a szorgos jegyzetelésnek, aztán egyik pillanatról a másikra úgy elakadt, mint aki írógörcsöt kapott. Akkor lepte meg az első zokogásos roham, váratlanul jött, nem tudta mire vélni; az öngúny nem hagyta el, arra gondolt, no lám, ez vagyok én, az írógörcs és sírógörcs magasabb egysége... Kiment a konyhába, és leitta magát. Utána napokig ivott. Nem tartozom senkinek számadással, mondogatta magában, senkinek, senkinek, senkinek. A házból kilépni sem volt ereje, ha mégis, csak a kertkapuig ment, és gyorsan vissza, penészes kenyeret evett és megszikkadt kekszet, sajtot.

Ivott. Szavalt fennhangon, hol harsányan, hol motyogva, előfordult, hogy részegen megrugdosta a macskát, és az is, hogy egy délelőtt elzuhant a konyha sakkáblamintás kövezetén, s feküdt alétlan a mocsokban és a huzatban. A ház minden szegletébe reménytelenül beleette magát a kosz, hovatovább úgy tekintett a piszokra, mint az élet

elkerülhetetlen velejárójára, a takarítást merő időpocsékolásnak tartotta, és a pókháló, a por, a bútorokat fedő ragacs, az átláthatatlan ablakok vagy a kertet felverő gyom csak erőtlen vállrándításra készítették. Neki mindegy, gondolta, neki tulajdonképpen már teljesen mindegy, mi veszi körül. Néha mégis rettegett, hogy a takarítóasszony, aki hébe-hóba végigtisztogatta a házat, egy napon majd közli, hogy ilyen elképesztő elhanyagoltsággal már nem bír szembeszállni, és faképnél hagyja; nem annyira a tisztaságszag miatt ragaszkodott az öregasszony időnkénti megjelenéséhez, csupán azért, mert motoszkálása azokra a soha vissza nem hozható napokra emlékeztette, amikor még a felesége irányította a takarítást.

A felesége gondos és pontos asszony volt, jól főzött, szívesen fogadott társaságot. A lakásban már-már kínos rendet követelt, magától is, másoktól is, a legboldogabb biztosan akkor lett volna, ha a vendégeket házipapucsba kényszerítheti, de szerencsére megérezte, hogy ez a férjében heves ellenkezést szítana. Maradt tehát a nagytakarítás hetenként ismétlődő rítusa, a reggeli sepregetések és a délutáni portörölések váltakozása. Az asszony minden apróságra odafigyelt, még arra is, hogy a porceláncsecsebecsék meghatározott rendben sorakozzanak a polcon, az üvegesszekrényben és a könyvek között. Ez utóbbit a professzor nehezen viselte, utálta, ha rózsákkal cirkalmazott dísztányérok és vázák akadályozták a munkában, de hosszú együttélésük alatt csupán egyszer adódott olyan ingerült hangú összejördülés, amikor megengedhette magának, hogy egy kék-fehér Staffordshire tálát, melyet a felesége különös becsben és sajnálatos módon mindig a szófejtéstan szótára előtt tartott, végre-végre földhöz vágjon... A következő héten sorra járta a műkereskedéseket, és három darab kék-fehér, az angol vidéki élet meghitt pillanatait megörökítő, émélygős ízlésre valló tányérkával tért haza.

Nem veszekedtünk sokat, gondolta, amint tisztogatta a szemüvegét. Felnézett a felesége arcképre. Vele szemben, egy félhomályos ablakfülkében lógott a kép, közepeesen sikerült olajfestmény volt; könnyű, világos nyári ruhában könyökölt az asszony egy mezeivirág-csokor mellett, a szeme révedező... Furcsa, gondolta, akkor volt ilyen merengés az arcán, amikor szidtam valamiért, kiabáltam; ritkán fordult elő, de az örületbe kergetett ezzel a némasággal, nem vitatkozott, nem védekezett, akármit kérdeztem, nem válaszolt, csak hallgatott makacsul. Nézte a képet. Szép asszony volt a felesége, a halála előtt már sápadt, kissé fonnyadt, de a betegség okozta soványság légiessé tette, és kiemelte a barna szempár elevenségét. Akármennyit tompított az asszonyon a sok gyógyszer, és akárhány fájdalmas gyógymód fárasztotta, tekintetének fényét csak az utolsó hetek gyötrelmei törték meg.

Szép asszony volt a felesége, de magának való természettel áldotta-verte a gondviselés. Jó ideje éltek már együtt, és még mindig képtelenség volt elviselni a bolondériáit, eligazodni az észjárásán. Gyerekkorának zaklatott éveit és mindaz, ami a szülei idegrendszerébe a háború, majd az utána következő nehéz időszakok hordalékaként beépült, zárkóztató és olykor közömbössé tette, de néha olyan apróságok váltottak ki belőle felesleges érzelmi kitöréseket, hogy akik nem ismerték eléggé, egyik csodálkozásból a másikba estek. Ugyanennyire felemás viszony fűzte az asszonyt a környezetéhez. Semmi máshoz nem ragaszkodott, csak a törékeny műtűrűkhöz, mindnek aggasztó alapossággal viselte gondját. Egy kívülálló azt hihette, az asszony voltaképpen visszavágyakozását fojtja ebbe a dísz tárgyakkal való pepecselésbe, mert talán gyerekkorának kevés boldog pillanatát idézik fel a vitrinek mélyéről megörökölt régiségek. Bárki hitte így, rosszul hitte; az asszony egyetlenegy kecses herendi kávéscsészéje

származott valamelyik felmenőjének gyűjteményéből, hiszen a család összes értékét elpusztította a háború s ami utána jött. Meglehető, éppen ebben rejlett a titok nyitja, talán éppen innen eredt a dühödtt birtoklási vágy, talán éppen ez a történelem okozta kismemizettség ösztönözte az asszonyt arra, hogy folytonosan az ócskapiacokon és kis, eldugott boltokban barangoljon, ahol kiélhette delejes vásárlási kedvét.

Nem bánta, hogy a felesége haszontalan holmikra költekezik. Jobban örült volna persze, ha ruhákat vagy könyveket vásárol, mint házasságuk első éveiben. Nem értette a változást. Az asszony nem volt buta, ellenkezőleg; elvégezte a megfelelő iskolákat, nyelveket tanult, szívesen járt kiállításokra és színházba; ha akart, majdnem minden társasági témához hozzászólhatott. Többnyire nem akart. Amikor vendégeket hívtak, megelégedett a háziasszonyi teendővel, ha pedig másokhoz mentek, százszor inkább tanulmányozott egy bútorkárpitot vagy tetszetős hímzést, mint hogy pletykálgatás vagy politikai viták részese legyen. Olvasni olvasott, de rendszertelenül; éjjeliszekrényén halomban heverték a könyvjelzőkkel teletűzdelt, félig vagy negyedrészt átlapozott könyvek, s ha megkérdezték a véleményét, néhány csipősen szellemes mondattal mindig megindokolta, miért nem érdemes végigrágnia magát a divatos szerzők történeteín; mindent megírtak már a régiek, mondta mosolyogva a férjének, aki egyszer arra igyekezett rábírní, hogy kézbe vegye valamelyik formabontó tehetség ötszáz oldalas regénykísérletét. Ugyanígy volt a képekkel és a zenével. Úgy tűnt, hogy az asszony egyre inkább a múltban él. Beszédébe minduntalan régies szavakat kevert, előkereste egy kopott bőröndből a lánykori ruháit, félrerakott kacatokot hozott le a padlásról, és megint használta valamennyit. Mintha megérezte volna a véget; úgy viselkedett, mint aki nyolcvanéves, pedig még feleannyi sem volt.

Felnézett a felesége arcképére. Az asszony sokat szenvedett. Eleinte lehangoltság vett erőt rajta, szorongott, éjszakákon át nem aludt, a testi bajok ezután jelentkeztek, fejförgöcsök, állandó hőemelkedés, gyomorpanaszok. Nehezült a légzése, fulladásos rohamok kínozták, és már reggel marokszám ette a gyógyszereket. A professzor emlékezett erre az időszakra, a saját rosszkedvére, a türelmetlenségre, az ingerlékenységre, nem véletlen, hogy inni kezdett, munka után, egyre gyakrabban; aztán később már munka előtt is. A felesége halála után féktelenül ivott, nem múló büntudattal. Amíg aztán eleget lett. Éppen akkor döntött úgy, hogy véglegesen a józansággal bünteti magát, amikor már mindenki elhidegült tőle, a rokonái, a barátai, a tanítványok. Csupán két öregasszony tartott ki mellette, a takarítónő és a macska. Nem nagyon volt igénye más társaságra.

Legalább elég ideje maradt az emlékezésre és a sírásra. A zokogásos rohamok azóta lepték meg, hirtelen, minden érzelmi előzmény nélkül, mióta nem nyúlt többé a pohárhoz. Nemegyszer ült az íróasztalnál, zúgott a feje, úgy érezte, egyetlen gondolat sem jut az eszébe, soha már, egyetlen eredeti ötlet sem; gyakran a katedrán elfogta a félelem, verejtékezett, s alig mert a diákjaira pillantani. Messze volt már az idő, amikor az egyetem legnépszerűbb előadójának választották, és maga sem tudta, hova tűnt a gondosan öltözött, elbűvölő mosolyú és tetterős férfi, aki valaha ő volt. Nem bántódott a múlton, nem is élt benne, ahogyan hosszú éveken át a felesége tette; igaz, érzett némi kesernyés szájízt, ha az ifjúságát felidézte egy vers, egy táj, egy véletlen találkozás; mégis, kellő higgadsággal viselte testi és szellemi erejének fogyatkozását, és tárgyilagosan nyugtázta, hogy az ő hajója már elment.

Ez a távollágtartás mindig a sajátja volt, nem a felesége elvesztése váltotta ki; az élet végzetesen rákényszerítette a hidegvérúségre; ő volt az örök jeles tanuló, fiatal tanár-

segédként befalazódott a könyvtárba, az imádott görögjei közé, és az ifjúság egyszer csak elhagyta, és nem adott cserébe semmit, sem tapasztalatot, sem bölcsességet, sem hírnevet, sem gazdagságot. Boldogságot végképp nem. Későn nősült, ráadásul nagy korkülönbséggel, egyik diákjának a húgát vette el, hosszas tépelődés és agglegényi kételyek leküzdése árán. Az öregedéstől való félelem ott kellett hogy legyen velük a kezdetektől. Ott is volt, csak nem vette észre. Sosem jutott az eszébe, hogy a feleségével történhet valami. Mindig önnön korosodására gondolt, és elképzelte a saját halálát, mint egy lehetséges megoldást. Tehette bátran, gyerekek nem volt, a feleségéről pedig feltételezte, hogy a gyászév letelte után majd új kapcsolatokba sodródik, és nyilván másodszer is férjhez megy.

Szerette volna látni, mihez kezd az asszony, ha végleg egyedül marad. Ilyesmiről soha nem beszéltek. Mindketten úgy hitték, a halál szigorúan magánügy, s úgy a századik életév betöltése után esedékes. Szerette volna látni, mihez kezd az asszony a házban. A féltett dísz tárgyakon kívül semmi nem utalt arra, hogy a felesége ragaszkodna valamihez, tökéletes személytelenségben tartotta a környezetét, egyetlen széket, egyetlen párnát nem tett máshova, mint amikor a házasságkötés után beköltözött, a kevés holmiját, a ruháit, a papucsát, de még az olvasószemüvegét is mindennap elzárta a szekrényekbe és fiókokba. Nem felejtett elöl semmit, mint aki nem akar jelet hagyni, és így a halála után furcsamód az elárvult szoba nem tűnt gazdátlanoknak. Az asszony mindig kedvtelve pakolt a férje után, és ez sokszor kisebb összekoccanáshoz vezetett; valószínű, ha a sors másképp dönt, és az asszony él egyedül, rövid úton eltünteti a professzor összes hóbelevancát, kiüríti a szobákat, és hagyja, hogy a semmi uralja háborítatlanul a teret.

Düh és fájdalom. Mindig düh és fájdalom borította el tetőtől talpig, akár a láz, ha a felesége halálára gondolt. És az apjára; mert jól emlékezett apja haldoklására is.

Indulatos, életszerető, nagyevő, nagyivó férfi volt az apja, egészen másmilyen, mint ő, az egy szem utód. S aztán ez az erős ember úgy a hetvenedik éve táján elkezdett sorvadni. Egyszer csak elvesztette az arcát. Azt mondják, az idő vésővel munkálkodik az emberi testen, de neki úgy tűnt, apja arcán egyenesen úthengerrel gázolt keresztül, nem is a pókhálórácok, nem is a hiányos fogsor, nem is a megpattant hajszálerek szövetvénye adott megváltozott hangsúlyt a vonásoknak, nem, nem; az egész fej, úgy, ahogy volt, kicserélődött, mintegy a halál előlegeként. Figyelni kezdte a többieket, a rokonokat, az ismerősöket, később az idegeneket is az utcán, a villamoson, a postán, a boltokban, itt-ott, ahol csak járt, figyelt és rettegett. Egészen fiatal arcokon látta a reménytelenség bélyegét, a beletörődését, a közömbösségét, a gonoszságét; a halál üzeneként otthagyt megannyi névjegyet. Máskor úgy hitte, talán jobb, ha így ráteszi a halál a kezét valakire, és figyelmezteti a távozásra. Önmagát vizsgálta, egyre kíméletlenebbül. Ritkás, ősz hajszálak, barna fogsor, mélyülő vonások, petyhüdt bőr, megváltozott testsúly... És az agy ráncai?... Azon töprengett, mi lenne az, ami még érdekelhetné a világból. Arra jutott, hogy mindent kipróbált. Esetleg az utazások... a hajdani vágyakozások idegen tájakra... Elmosolyodott. Ugyan, nevetséges, hova utazna és minek, miféle élményekre lehetne még szüksége; itt gubbaszt egész nap az íróasztalánál, bámulja a falat vagy az elvadult kertet, néha mondatokat farigcsál, erőszakot tesz öt-hat ív szűz papíron, s ez a nagy kaland. Megtűrt vén bölény az egyetemen, ez az igazság, a diákjai vég nélkül a villogó masinák billentyűit pötyögtetik, számára érthetetlen nyelven társalognak, a következő évezred nyelvéen; szerencsére, gondolta a professzor, ahhoz a szép új világhoz neki vajmi kevés köze lesz már. Másfelől, s megint

elmosolyodott, ezek a kis nyikhajok még megtanulhatnak élni, idejük van bőven, elszántságuk még bővebben, mintha egy olyan tenyészetből jönnének, ahol már kölyökökben a követelőzésre és a törtetésre idomítanak őket.

Besötétedett. A szél nyikorogtatta az ablaktáblát, és megérkezett az eső, halk, megnyugtató neszezéssel. Kiment a konyhába, villanyt gyűjtött. A macska az ósdi, fehér széken bóbiskolt, azóta, hogy részegen összerugdalta, nem mert a díványra kuporodni odabenn. Megsimogatta az állat hátát. Ennivaló után kutatót a kamrában, csak kétszersültet talált és egy üveg penészes lekvárt, már régóta nem csinált gondot sem a vásárlásból, sem a főzésből.

Últ a konyhaasztalnál, sepergette a morzsákat, és újra eszébe jutott az apja, ahogy utoljára beszélgettek, éppen ennél a lepattogzott mázas asztalnál. Vendégségbe jött az öregember, aki már jó ideje a hétvégi házukba költözött, messze a nyüzsgéstől, és egész nap újságot olvasott, a sufniben piszogott valamit, vagy a kutyáit sétáltatta. Emlékezett, sehogy sem értette akkor az apját; mit tudsz ott az isten háta mögött csinálni, kérdezte tőle, az öregember ránézett; készülök, fiam, mondta, készülök a temetőbe; és kurtán felnevetett. Ő csak egyszer látogatta meg. Takaros parasztházak sorát látta, rendezett főteret, egy-két kicsi boltot. Megint csak nem értette, miért ásta el magát az apja oda, a hegyek közé. Január volt, metsző szél, tétova hópelyhek. Jégdarabok ropogtak a cipőjük alatt, amint egymás után baktattak egy keskeny utcán. Az apja váratlanul megérintette a könyökét, menjünk be, mondta, és a szépen felújított templom irányába intett. Ő csodálkozott; hiszen nem is vagy hívó, mondta; de az elmúlásban hiszek, felelte az apja, és a súlyos, sötét kapu felé vette a lépteit. Odabenn félhomály volt, csend, csak egy fejkendős öregasszony tett-vett az oltárnál, virágokat locsolt. Ők ketten beültek egy hátsó padba. Mint mindig, ha templomban volt, feszélyezettséget érzett. Lehunyta a szemét. Hirtelen látomása támadt, egy pillanatra tisztán látta saját magát, ahogy oszló hullaként fekszik a koporsóban. Sárgás fény vetődött arra a valamire, ami nemrég még emberi arc volt, s most már csak formátlan massa, de ő mégis körvonalazta benne a tükörből jól ismert vonásokat. Gyorsan kinyitotta a szemét. Apjára sandított, az öregúr békésen szunyókált mellette. Fellelegzett, és visszament a bejárathoz, a friss levegőre. Nézte a szemerkélő hóesést, messzebb, a tér sarkánál gyerekek hógolyóztak. Ki tudja, gondolta, talán nem is elrohadok majd, hanem elégetnek. Azt hitte, a feleségére marad a végtiszesség gondja.

Apja halálának napja csaknem egybeesett a felesége évidejével. Évidő; ezt a számára furcsa szót a felesége használta. Más-más hitben nevelkedtek, ám vallását egyikük sem gyakorolta. A karácsonyt megtartották, és ő halottak napján kiment a temetőbe anyja, később már apja sírjához is, ez volt minden a részéről; a felesége időnként sokágú gyertyatartót vett elő a tálalószekrényből, vagy kenyérdarabkával a zsebében elsétált a folyóhoz, olykor rengeteg gyümölcsöt tett az asztra, és azt mondta, aznap van a fák ünnepe.

Odament a tálalóhoz. Tükrös polcán őrizte a szerettei fényképeit. Előkeresett a fiókból két méceszt, és meggyújtotta. A lángok fényénél vizsgálta a képeket. Apjáról csak fekete-fehér felvételek maradtak, kiemelték szigorú vonásait, az embereket mérlegre tevő pillantását. Az utolsó pillanatképen apja a kertkapuban állt, szeme fáradságról vallott, csalódásról; tekintete valahova a messzeségbe, a kis falut körülvevő hegyek gerincére révedt, egy meredeken kanyargó földútra, amely, ha az utca végéről nézték, úgy tűnt, egyenesen az égbe vezet.

Elgondolkodott, és elszégyellte magát, mennyire lenézte apját az utolsó időkben.

Nem a test esendőségéért, bár idegesítette a lassú, bizonytalan, egyre szögletesebb mozgás; ingerültté tette, hogy az öregember araszolgatva haladt a járdán, totojászott a boltban; de igazán az bőszítette, hogy az apja rengeteg lomot gyűjtött maga köré, elfelejtett vagy összekevert hétköznapi dolgokat, és meglepő nehézkességgel válaszolt a kérdésekre, ha egyáltalán válaszolt. Már egy másik világban élt, csak ő, a fia, a bölcslelettudomány avatott doktora nem vette észre. Türelmetlen volt az apjával, olykor durva, elhatározta, hogy semmiképp sem követi a példáját, ha eljön az idő, harcol majd az elhülyülés ellen. Nem akart úgy élni, mint az apja. Bízott a saját erejében. Aztán eljött az idő, a számára kiporciózott idő, jóval korábban megöregedett, mint várta, és egyszer csak azon kapta magát, hogy nem úgy, hanem százsorta úgy él, mint abban a másik világban az apja.

Pénze sem volt soha. Soha nem lesz már gazdag ember, gondolta fanyarul, húszévesen azt hitte, úgy negyven körül révbe jut, amikor elmúlt ötven, csak bámulta azokat, akiknek sikerült, nem irigyelte őket, inkább csak úgy figyelt, mint aki más bolygóról érkezett közéjük; hát igen, gondolta, soha nem volt semmim, az élet meg közben elment mellettem, én bolond, makacsul hittem, hogy a tanítás egyfajta szolgálat, az értékek megőrzése és továbbadása, megymás, most aztán tessék, rám dől a ház, és lassan kevesebbet eszem, mint a macska. Bosszantotta, hogy ebben is az apjához hasonlít.

Zajt hallott a konyhából. Először azt hitte, a szunyókáló macska riadt fel a vihar miatt, és tényleg, érkezett hozzá a kétségbeesett nyávogás, de azt is rögtön érzékelte, hogy az állat, még ha leugrik is a székről, és ide-oda szalad vagy az ajtónál kaparászik, mindenképpen máshogy neszez. Szokatlan volt a zaj, rövid, súlyos koppanások sorozata, akárha a kopogtatót ütögetné valaki a kapunál. Félrehúzta a függönyt, kinézett, de már sötét volt az utcán, és különben sem remélte, hogy ilyen kései látogatásra szánná magát valamelyik tanítványa, más meg nem jöhetett.

Megcsörrent a telefon. Élesen, idegesítően harsant. Gyorsan felkapta a kagylót, és várt. Messziről érkezett a hang, egyre jobban kivehető suttogás ismételte azt a néhány mondatot, amelynek nem volt semmi értelme, külön-külön sem és összefüggésükben sem; egyszerűen csak szavak láncolatát duruzsolta egy női hang, mintha valaki szép, de hordhatatlan gyöngyszemeket fűzne folyton elszakadó fonalra; a suttogás erősödött, s ő csaknem a földre sodorta izgalmában a készüléket a terítővel együtt, mert ekkor már tisztán felismerhette a felesége hangját, s végre megértett egyetlen szót a sutyorgásból: évidő. Rádöbrent, hogy aznap van az asszony halálának előestéje.

Hol vagy, honnan beszélsz, ordított a professzor a telefonba, de válasz nem jött, és a vonal megszakadt.

A konyhából megint hallotta a pánikosan ijedt nyávogást. Kibotorkált, és villanyt gyűjtött volna, de nem találta a kapcsolót; hihetetlen módon, egyszerűen eltűnt a falról. A macska elsuhant mellette, berohant a szobába, és bebújt a dívány alá. Egy darabig csend volt újra, baljóslatú csend. A professzor teljes bizonyossággal érezte, hogy rajta kívül van még valaki a konyhában, aki ugyanúgy áll és vár, mint ő. Hirtelen kivágódott az ablaktábla, és rögtön a nyomában az ablak; csörgött-zörgött az üveg, a szél végigfűjt a házon.

Indult volna, hogy bezárjon mindent, tompítani akarta, kívülrekeszteni a vihar zörejeit, mert elszokott már attól, hogy szemtől szemben mérkőzik az elemekkel. Indult volna, de földre gyökerezett a lába, egy ismeretlen erő mozdulatlanúságra kényszerítette. S akkor az ablak szépen lassan magától becsukódott, a zár a helyére kattant. A professzor kinyújtotta a kezét, és úgy érezte, nekiütközik valaminek a tenyere, bár

csak a levegőt tapogatta. Az ablak üvegében látta, hogy a háta mögött gyengén pislákoló fény gyulladt. Megfordult.

A felesége a tűzhely mellett állt, a sarokban, hátát, ahogyan szokása lett a betegsége idején, a szekrény oldalához támasztotta, aztán lehajolt, és a jól ismert mozdulattal a gázlángról gyújtotta meg a cigarettáját. Egyszerre volt két arca, egyszerre figyelte a professzort a fiatalos, csillogó és a betegségtől megviselt tekintettel. Nem mosolygott, csak nyugodtan nézett. Nem ülök le, mondta, csak egy kicsit benéztem hozzád, hogyan boldogulsz... Rosszul, felelte türelmetlenül a férfi; mindent rosszul viselek, amióta nem vagy itt. Igen, válaszolt az asszony, és nem volt a hangjában egy csipetnyi vád vagy sajnálat sem, bátorítón intett a kezével; ne félj, mondta, én is folyton félttem, pedig nem szabad, később megbánja mindenki, majd meglátod... A professzor öszszerezett. Öngyilkos akartam lenni, de ahhoz is gyáva vagyok, mondta. Butaság, felelte a vendég, mindig kapkodsz, nem kell sietni, majd úgyis jönni fogsz...

A professzor lehunyta a szemét, s újra felnyitotta; most olyannak látta a feleségét, mint amikor megismerte, hosszú szőke haját laza kontyba csavartan hordta, és két kézzel átérhette bárki a derekát. Látta az asszonyt, s látta önmagát is, ahogy a nyári táborozáskor, déli verőfényben, az országút mentén sétálnak, szőlőt esznek és csókolóznak. Aztán látta a felesége láztól cserepes ajkát, amikor öntudatlanul feküdt a kórházi ágyon, s látta, ahogy a sovány kéz görcsösen markolja az átizzadt lepedőt. A két arc megint egyszerre fordult felé, de a felesége nem szólt többet, csak mintha egész halványan elmosolyodott volna, vagy csupán a professzor képzelte a mosolyt, mert annyira vágyott rá; aztán a parázs kialudt, és újra teljes sötétség borult a házra.

Hallgatta egy ideig az esőt, mielőtt lámpát gyújtott. Körülnézett. Könnyen megtalálta a magyarázatot. A vihar belökte a fatáblákat, az egyik nekiütődött a tükörnek, és megkarcolta, végül a huzat becsapta az ablakot. Minden a helyén volt a konyhában. Képzelműm, motyogta a professzor, és bámult kifelé a sötét udvarra.

Másnap reggel későn ébredt. Sütött a nap, szép, derűs idő volt, olyanforma, amikor az ember elhatározza, hogy új életet kezd. A professzornak azonban fájt a feje. Kikászálódott az ágyból, és ahogy az udvarra pillantott, látta, hogy a macska a kőkerítés tetején nyújtózkodik, s öreg hátát odatartja a napnak. A professzor megdörzsölte a szemét, furcsa, gondolta, este a divány alá mászott a círmos, és nem emlékszem rá, hogy kiengedtem volna. S mindjárt az is belévíllant; azelőtt, a régi időkben mindig a felesége küldte a macskát reggel a kertbe.

Sietett a konyhába. Szikrázott a fény, és a szomszédból zongoraszó szűrődött át; egy kislányhang hamisan, de lelkesen énekelt. Minden nyugodtnak tűnt, majd hogynem biztatónak, és ettől a túlzott léptékű meghittségtől a professzor egyre idegesebb lett. Odaát a kislány ugyanazt az egyszerű dalt ismételte a zongorán. A férfi emlékezett rá, hogy ez a dallam sokszor megríkatta, előcsalta a heves zokogást. Most nem sírt, valahogy visszatért az ereje.

Indult, hogy vizet forraljon a reggelihez, s akkor észrevette az odakészített tálcán a két csészét, egy tiszta fehérét, amelyből mindig ő kávézott, és az aranysegélyű, virágmintás ibriket, a felesége egyik kedvencét. Mindkettőben gőzölgött a feketekávé. Felemelte a virágos csészét; hibátlan volt, olyan hibátlan, mint a napfényes délelőtt, holott pontosan emlékezett rá, hogy karácsonykor véletlenül lesodorta a polcra a csészéket, és a virágos összetört.

Az egyszerű dalocska, ahogyan a kislány a zongorán játszotta, egyre inkább kiteljesedett, és a dallam váratlan tartalommal gazdagodott, már nem volt könnyen kiszá-

mítható; a gyerekhang felívelt, és ha olykor megbicsaklott, kis szünet után folytatta tovább az éneklést. A professzor úgy érezte, megbékélésre biztatja a zene; nem remélt ajándékként az elszenvedett veszteségeikért. Mintegy bódulatban beleivott a kávéjába. Beleivott, és lecsapta a csészét. A kávé élvezhetetlen volt.

A professzor fanyar arckifejezéssel ült; szóval ennyit sem érdelek, gondolta, két nyavalyás kockacukrot a reggeli kávémba, képtelen megjegyezni ez a néember, hogy édesen szeretek mindent, a teát, a hűsítőket, a forró csokoládét, és igenis, a kávé is cukorral iszom, török módra; és most hazajön, és idetolja elem ezt a keserű lötytyöt, hát miért nem tett bele cukrot, miért nem?

Elborította a bosszúság, felkapta a csészét, és áthajította az asztal felett. Csorgott a kávé a falon. A professzor valamelyest megnyugodott, becsukta az ajtót, és üldögélt egy ideig. Mikor újra körülnézett, ott ült az üres, napfényes konyhában, a fehér csésze a szokott helyén, a polcon várakozott, és a falon sehol sem volt kávéfolt. Odaát a kislány ugyanazt a dalocskát játszotta. Képzelműdöm, ijedt meg a professzor. Az asztalra könyökölt, és sírva fakadt. Dühében sírt.

Horváth Elemér

KÉSEI ÉJ

hideg északi szél
befűjja csillagokkal az eget
most hogy minden mítosz halott
az abszolút üresség istenibb

halántékon veríték gyöngyözik
tűz a hajkoszorú tövén
s elhagyottan a szüntelen uton
egyik kéz megfogja a másikat

a szem még látta a plejádokat
amikor hetérákkal mulatott
rájuk tekint amíg az éjszaka
betölti emlékeit semmivel